



Upptäck Sommarsverige

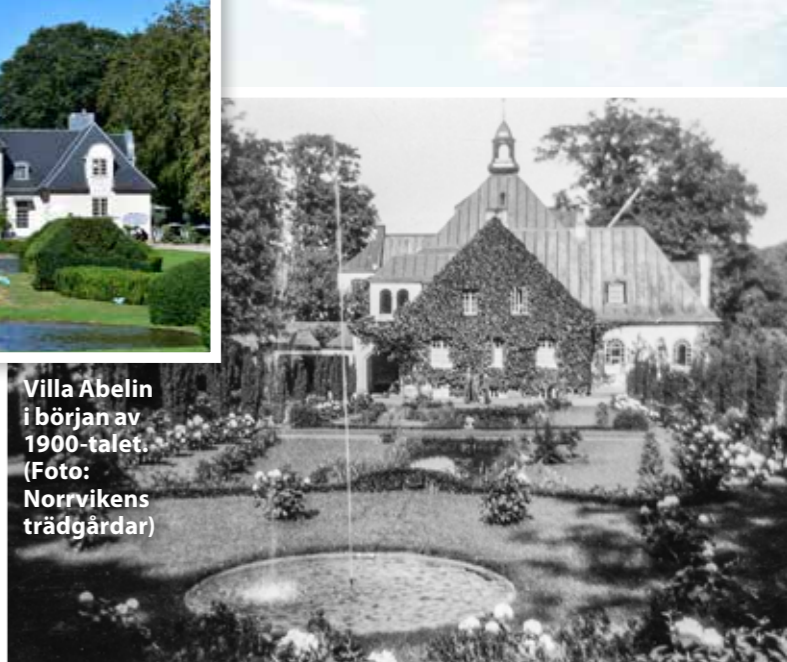


Rudolf Abelin i Barockträdgården. (Foto: Norrvikens trädgårdar)

Hortensia var Rudolf Abelins favoritblomma och den finns i överflöd på Norrviken. (Foto: Eva-Marie Furevi)



Villa Abelin som det ser ut idag. (Foto: Anna Nyman)



Villa Abelin i början av 1900-talet. (Foto: Norrvikens trädgårdar)

Planteringarna bakom växthuset är lika vackra från luften som i närbild. (Foto: Norrvikens trädgårdar)

Carl Rudolf Zacharias Abelin

Född: 30 maj 1864 i Malmö.
Död: 2 januari 1961 i Västra Karup.
Utbildning: Ett år på Uppsala universitet och sedan utbildning till hortonom och pomolog vid Rosenborgs slottsträdgård i Köpenhamn.
Yrkesliv: Fruktodlare, trädgårdsanläggare, föreläsare och författare.
Familj: Gift tre gånger. Barnen Harald (tillsammans med Ellen Scherini), Hildur, Dagmar och Rudolf (tillsammans med Signe Ziedner).



Stenbänken står vid templet med utsikt över Vatten-trädgården.



Guiden Ingrid Persson Skog vid den skånska vresboken, hennes favorit.

Norrvikens trädgård

– ett paradiset vid Hallandsåsens fot

En av Sveriges vackraste och mest populära offentliga trädgårdar, Norrviken, ligger i Båstad, där Hallandsåsens sluttar ner i havet. Hemmets Journal har besökt trädgården som är en mans livsverk och som än idag varsamt bevaras enligt Rudolf Abelins intentioner.

Text och foto: Elisabeth Forslund

Norrvikens trädgårdar är ett älskat besöksmål, men den hundraåriga vägen dit har varit krokig. Även grundaren Rudolf Abelin fick slita för att förverkliga sin dröm. Som guide har Ingrid Persson Skog följt utvecklingen under många år och kan konstatera att Norrviken betyder mycket för många.

Här kan besökarna gå runt i olika trädgårdsrum med exotiska träd och växter, som Rudolf Abelin valde ut för hundra år sedan. Åsens slutande skog ger ett gott skydd och i kombination med fukt från Laholmsbukten ger det Sveriges mest gynnsamma odlingsförutsättningar. Trädgårdarna ser på sina ställen precis likadana ut som

när Abelin öppnade dem för allmänheten år 1920. Det finns två huvudaxlar, en i östvästlig riktning och en i nord-sydlig och så flera mindre tväraxlar.

I en rabatt växer vita blommor än idag, som vackert reflekterar kvällsljuset och kallades för skymningsrabatter av Abelin.

– På gamla foton syns ofta prästkragar, men Rudolfs favoritblomma var hortensia. Malvor och kungsljus fanns också överallt. Idag blommar stenkyndel här och det surrar av humlor och bin. Abelin lär ha frågat: "Kan någon undgå att beröras ända in i hjärtrotten när han ser äppel-

blommor och surrande bin mot den ljusblå himlen?" Han var väldigt närvarande, konstaterar Ingrid.

Den skånska vresboken

Vi promenerar förbi Vatten-trädgården med Vattentemplet på höjden med utsikt mot bukten. På väg mot dammen med de rödlistade salamandrarna går vi förbi den romantiska trädgården med nytuslagna rhododendronbuskar och vidare mot den Nordtyska planteringen och Renässanstädgårdens formklippta buxbomsbuskar. När vi står där tänker att jag

”Kan någon undgå att beröras i hjärteroten

hittat det perfekta stället att fotografera Ingrid på, men hon vill hellre bli fotograferad vid den skånska vresboken, som hon kallar sin mirakelplats. På väg dit stannar vi till i den Österländska trädgården där timjan hjälper till att bilda en orientalisk bönematta framför pagoden, som kanske inspirerats av andalusisk arkitektur.

Ingrid är van att guida grupper här och berättar målande om hur det var när Rudolf Abelin en dimmig novemberdag gick längs stranden och ett uppsprickande molntäcke gjorde att han fick syn på gården Lilla Båstad, som var till salu. – Då hade Rudolf redan en bostad med trädgård och

Vänd

Forts från föreg sida
fruktodling uppe i Östergötland vid Bråviken, som hette Norrviken, men han sökte efter en ny plats eftersom järnvägen skulle dras över hans mark. Ellen Key hade berättat för honom om Bjärehalvön på en middag. Hans barndomsvän Ludvig Nobel, brorson till Alfred Nobel, hade också pratat sig varm om Båstad, som han såg som en potentiell turistdestination.

Samtalen med vännerna bidrog nog till att Rudolf Abelin till slut skiljde sig från sin fru Ellen Scherini och flyttade till Bjärehalvön år 1906.

– Jag brukar ofta tänka: "Hur många gårdar var till salu år 1905, som hade precis



Som ung vann Rudolf Abelin första pris för sina äpplen på en utställning i Paris. (Foto: Norrvikens trädgårdar)



Blomsterprakt i Nordtyska trädgården. (Foto: Eva-Marie Furevi)

I växthuset Erikshus hålls många utställningar.

Besök Norrviken

- Under högsäsong (maj–augusti) har Norrviken öppet dagligen klockan 10 till 17.
- I april samt 1 september till 5 november har parken öppet onsdag till söndag. Orangeriet restaurang samt Salamander café & bar har öppet alla dagar som trädgården är öppen men öppnar lite senare och stänger lite tidigare.
- I anslutning till parken ligger kulturhuset Ravinen samt en stor avgiftsbelagd parkering och kaféet Chocولاتarian. Buss 501 går från Båstads station till parken.

det han sökte efter?" Vattnet, slänten, platån och branten. Förhandlingarna gick trögt i början, men han ville göra något med den här platsen, skissade på en generalplan och planerade för att kunna ta emot besökare. Han ville skapa ett levande trädgårdsmuseum med trädgårdar från olika eror och geografiska områden.

Skapade rubriker

Vem var då Rudolf Abelin? Han föddes i Malmö år 1864 och växte upp i Östergötland. Föräldrarnas plan var att han skulle läsa juridik, men en ögonsjukdom satte stopp för det. Istället utbildade han sig till trädgårdsmästare och pomolog i Köpenhamn.

– På den tiden skapade det rubriker i tidningarna att en generalson valde ett praktiskt yrke. Det sägs till och med att

hans mor ville göra honom arvlös. Men han fick ett kvitto på att han var rätt man på rätt ställe när han vann första pris för sina äpplen på världsutställningen i Paris år 1900.

När Abelin flyttat till Båstad gifte han 1909 om sig med Signe Ziedner och de bildade familj. Tillsammans fick de barnen Hild, Dagmar och Rudolf. Gården där de bodde blev förstörd i en storm och dagens Villa Abelin började

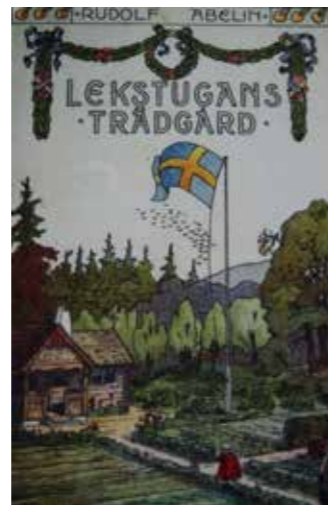
byggas. Sammanlagt uppfördes den i elva etapper eftersom ekonomin ofta satte stopp för byggprocessen.

Tanken var att finansiera Norrviken med hjälp av äppel- och hasselnötsodlingar. Abelin arbetade också som trädgårdsanläggare och skapade trädgårdar till både villor, gårdar, slott och stadsparker, men det hjälpte inte.

– Han tog inte tillräckligt betalt för sina uppdrag och arbetet med fruktodlingarna var tungt. Sammanlagt växte 5000 fruktträd och runt 10 000 hasselnötsbuskar här. Han brukade säga "Ha aldrig en större trädgård än att du kan sköta den på lediga stunder." Han hade några anställda, men kämpade rätt mycket. När frukten skulle skördas bjöd han in skolelever, som avlönades med varm choklad och vetefläta.

Även om Rudolf Abelins glansdagar ligger hundra år tillbaka i tiden så är mycket av hans filosofi högaktuell. Av vissa beskrivs han som en folkbildare, eftersom han skrev böcker och undervisade.

– Han ville inspirera vanliga människor att leva sunt, odla mer och plantera fruktträd. En av hans skrifter, *Lekstugans*



Rudolf Abelins lilla skrift *Lekstugans trädgård* visar att han månade om barnens trädgårds- och växtintresse.



trädgård, visar hans tilltro till barns förmåga. Han sa att barn bör ha en egen vrå i trädgården där de kan påta i jorden och odla. Hasses trädgård här på Norrviken idag tar fasta på det. Det är klart att barn tycker om att odla pumpor och bönor – ju större desto bättre, ler Ingrid.

En flytande gräns

För Svenska Dagbladet berättade Rudolf Abelins barnbarn Carl för några år sedan om morfaderns slit och hur att hans äktenskap blev lidande. Till slut sprack även hans andra äktenskap och familjen flyttade tillbaka till Stockholm. Hans äldsta dotter Hild ville helst bo hos sin pappa och det fick hon.

Rudolf Abelin gifte om sig med barnens guvernant Ellen Franke år 1927, men paret skiljde sig tio år senare. I reportaget berättade Carl också om citatet som stod ovanför dörren till Abelins arbetsrum: "Naturen är konstens moder." Ingrid har liknande tankar om Rudolf.

– Han sa alltid att han ville bjuda in omgivningen i trädgårdstavlan och det gjorde han på olika sätt. Här på Norrviken är gränsen för vad människan åstadkommit och var naturen tar vid flytande och helt avsiktlig.

Väl framme vid vresboken och dess snirkliga stam i den

Vänd

Hasse Andersson och hans hustru Monica Forsberg skapade Hasses glada trädgård. (Foto: Anna Nyman)



I Hasses glada trädgård kan barnen leka affär.

Artisten Hasse Andersson har skapat barnens trädgård

Här kan man plantera busfrön och höra grönsakssånger

Rudolf Abelin var övertygad om att odling är något för alla och skrev till och med en liten skrift med titeln *Lekstugans trädgård*. Folkkära artisten Hasse Andersson och hans fru Monica skapade sin trädgård till en utställning på Solliden på Öland, men nu har den hittat sin fasta plats i Båstad.

Norrvikens trädgårdar har haft stor betydelse för Hasse Andersson och fortsätter att skapa glädje.

– Vi har haft många konserter här genom åren, men så fint som det är nu

har det nog aldrig varit – inte ens när trädgårdarna var nya. Jag känner ägarna och är väldigt stolt över vad de åstadkommit, säger Hasse.

I Hasses glada trädgård finns ett stort klätträpple i trä, gungor och en liten kiosk där de små kan leka affär. Det går också att upptäcka egna små skrymslen och stigar.

I ett äppelträd vajar färgglada noter och i odlingslådorna spirar grönsaker och örter, som barnen får smaka på. På en ljudvandring gömd i trälador, berättar Hasse om småkryp och växter och så sjunger han sina grönsakssånger.

– Det är ett äventyr att

komma in i trädgården och barnen älskar den. I varje låda finns en stämpel och när barnen samlat alla stämplat får de en påse busfrö, som de får ta med sig hem och peta ner i jorden. Det är en överraskning vad som kommer upp: solrosor, pumpor, morötter och blommor.

Efter att ha gjort 20 trädgårdsprogram för barn på SVT vet Hasse och hans fru Monica Forsberg precis hur de

ska väcka barns nyfikenhet för odling. Först byggdes trädgården upp som en

idéträdgård vid slottet på Solliden. Barnbarnen var med och hjälpte till.

– Hela familjen målade och snickrade när vi byggde den. Vi fick besökarnas pris av kungen där sommaren 2018. När säsongen var slut på Öland frågade jag om Norrviken var intresserade att ta över den och nu har den fått en permanent plats här.

Hasse Andersson kan nu skörda frukterna av sin framgångsrika karriär i dubbel bemärkelse. Nu är trädgården tio gånger så stor och varje år invigs en ny attraktion.

Monica är den som skrivit sångtexterna och hon har

också skrivit små sagor om varje grönsak. De glada trädgårdslåtarna som strömmar ut i högtalarna har belönats med en Grammis. Sedan priset på Öland har Hasse Andersson också fått en guldmedalj av kungen för sina framstående insatser inom svenskt musikliv.

Hasse tröttnar aldrig på att möta sin publik och tycker att det är roligt att bli igenkänd och ombedd att ta en selfie.

– Det är fantastiskt att möta alla barn och föräldrar på konserter och sommarkonserter då vi bjuder in barn för att läsa sagor, sjunga och ha det mysigt tillsammans på Norrviken. Vi inviger säsongen varje vår på internationella busfrödagen. Då delar vi ut frön som vi sår tillsammans i en lång rabatt. Barnen kan sedan följa hur det växer och på hösten skördar vi allt möjligt – till och med meloner. ■



I ett träd hänger toner. Ur högtalare strömmar glada grönsakslåtar.

Forts från föreg sida

Japanska trädgården berättar Ingrid att alla får ett särskilt ansiktsuttryck när de kommer hit – alla vill klättra upp. Ingrid vet längre om trädet flyttats hit eller om det alltid vuxit här, men det anses vara mellan 400 och 500 år gammalt.

Från den skånska vresboken tittar vi ut över den Japanska trädgården där neongröna nyutsagna blad blandas med röda lönnblad.

– Abelin var en av de första i Skandinavien att anlägga en japansk trädgård och han har själv ritat trädgårdsmöblerna. Kunskapen fick han främst genom att brevväxla med ett japanskt par, som han träffade på en utställning i Breslau år 1913.

– Typiskt för en japansk trädgård är att den är fin hela året runt och att stigarna slingrar sig för att hålla borta de onda andarna. Abelin skrev i sina anteckningar att det blommat 49 veckor i rad här. – Typiskt för en japansk trädgård är att den är fin hela året runt och att stigarna slingrar sig för att hålla borta de onda andarna. Abelin skrev i sina anteckningar att det blommat 49 veckor i rad här. Lökväxter, körsbärsträd, olika sorters barrväxter, lövträd och perenner gör det möjligt än idag.

Ljudet av vatten och fågel-sång är också en viktig del av Abelins trädgårdsfilosofi. Hur gjorde han för att locka hit fler fåglar?

– Han månade om buskar och snår och bekämpade ekorrarna, som åt hasselnötter och ansågs äta fågelägg. Vi tycker det låter förskräckligt idag, men han bad sin son klättra upp i träden och skjuta ekorrar.

Svårt med ekonomin

Trots att Rudolf Abelin lagt ner sin själ i trädgårdarna, tvingades han motvilligt sälja sitt livsverk efter de stränga krigsvintrarna (1939–1942) med temperaturer ner till 35

minusgrader, vilket förstörde både fruktträd och växter.

Köpare blev konsul Axel Ax:son Johnson och företaget Nordstjernen höll i skötseln tills en stiftelse tog över trädgårdarna år 1971. Många har sedan dess satt sin prägel på platsen. Rosenträdgården finns inte kvar. Inte heller den gamla klosterträdgården med medicinalväxter, som låg i direkt anslutning till villan.

Precis som på Abelins tid har det stundtals varit mycket svårt att få ekonomin att gå ihop. Vändningen kom lite innan millennieskiftet då Norrvikens trädgårdssällskap bildades för att rädda trädgårdarna undan nedläggning.

– När det började gå dåligt ekonomiskt var folk i trakten oroliga och engagerade. Det var till och med så att de var här och krattade gratis. Alla undrade vad som skulle hända. Vem ska ta över? Det var en svår tid, minns Ingrid.

Stiftelsen gick i konkurs och företaget Lilla Båstad AB köpte anläggningen år 2013. Idag ägs trädgårdarna av Peabgrundaren Erik Paulsson och hans barn.

Efter försäljningen år 1942 byggde Rudolf Abelin ett nytt bostadshus precis utanför parken och förblev rådgivare till Norrvikens trädgårdsmästare fram till sin död år 1961.

– Rudolf blev 97 år. Kanske är det sant att den som äger ett bibliotek och en trädgård blir gammal, funderar Ingrid Persson Skog och ger mig tips:

– Gå ner för trapporna mot havet vid parkeringsplatsen så hittar du ett kors och en enkel gravsten. Där vilar Rudolf Abelin på den lilla skogskyrkogården Minnenas dal. Det brukar vara en gudomlig fågelsång där. ■



Ägaren Sara Karlsson:

Vi jobbar på att återskapa det som fanns

Sara Karlssons far, Erik Paulsson, grundare till företaget Peab och Backahill, tog beslutet att ta sig an Norrvikens trädgårdar för ungefär tolv år sedan. Nu håller Sara och hennes bror Svante Paulsson i trädarna.

För Hemmets Journal berättar Sara att byggnaderna och trädgårdarna var i dåligt skick när familjen tog över. Värdefulla fotografier, anteckningar och ritningar kunde räddas från en över-svämmande källare, men mycket hade också blivit förstört.

Det har tagit tid att mejsla fram grundstrukturen från Rudolf Abelins tid.

– Vi har städat och röjt i trädgårdarna och renoveringen pågår fortfarande. Hela infrastrukturen med el och vatten har gjorts om. Vi har också borrat nya brunnar, så att trädgårdarna har eget vatten till bevattning.

När jag frågar hur de lyckats återställa trädgårdarnas forna glans svarar Sara att de arbetar långsiktigt och varsamt.

– Hela anläggningen är både q- och k-märkt, vilket betyder att vi egentligen inte får ändra så mycket utan snarare återskapa det som fanns.

När det gäller trädgårdarna är det en pågående process. Vi har en plan för hur vi arbetar för att återskapa och förnynga.

Idag har Norrviken 34 fast anställda, men under högsäsong arbetar betydligt fler än så. Årligen kommer runt 130 000 besökare och det är siffror som Sara Karlsson är nöjd med.

Engagemanget i Norrviken ser familjen som en investering gjord med hjärtat – och en chans att måna om hembygden. – Vi hade

”Hela Norrviken är q- och k-märkt

aldrig kunnat driva Norrvikens trädgårdar som vi gör idag utan våra andra engagemang och bolag. Jag är upp-vuxen på Bjärehalvön och det känns bra att trädgårdarna nu blivit en plattform för många.

Är du själv trädgårdsintresserad?

– Ja, jag är genuint intresserad. Jag kan lite om mycket och är med lite på ett hörn. Norrviken ger ett lugn. Många säger det när de kommer hit. Självt går jag ibland ner till den japanska trädgården på sommarkvällarna, men även på hösten. Det är nog min favoritplats. ■



Villa Abelin sett från Vattentemplet visar tillbyggnaden där restaurangen ligger idag.